SVERIGE ÄRKEBISKOPSDÖME 1164

SÄTE I GAMLA UPPSALA

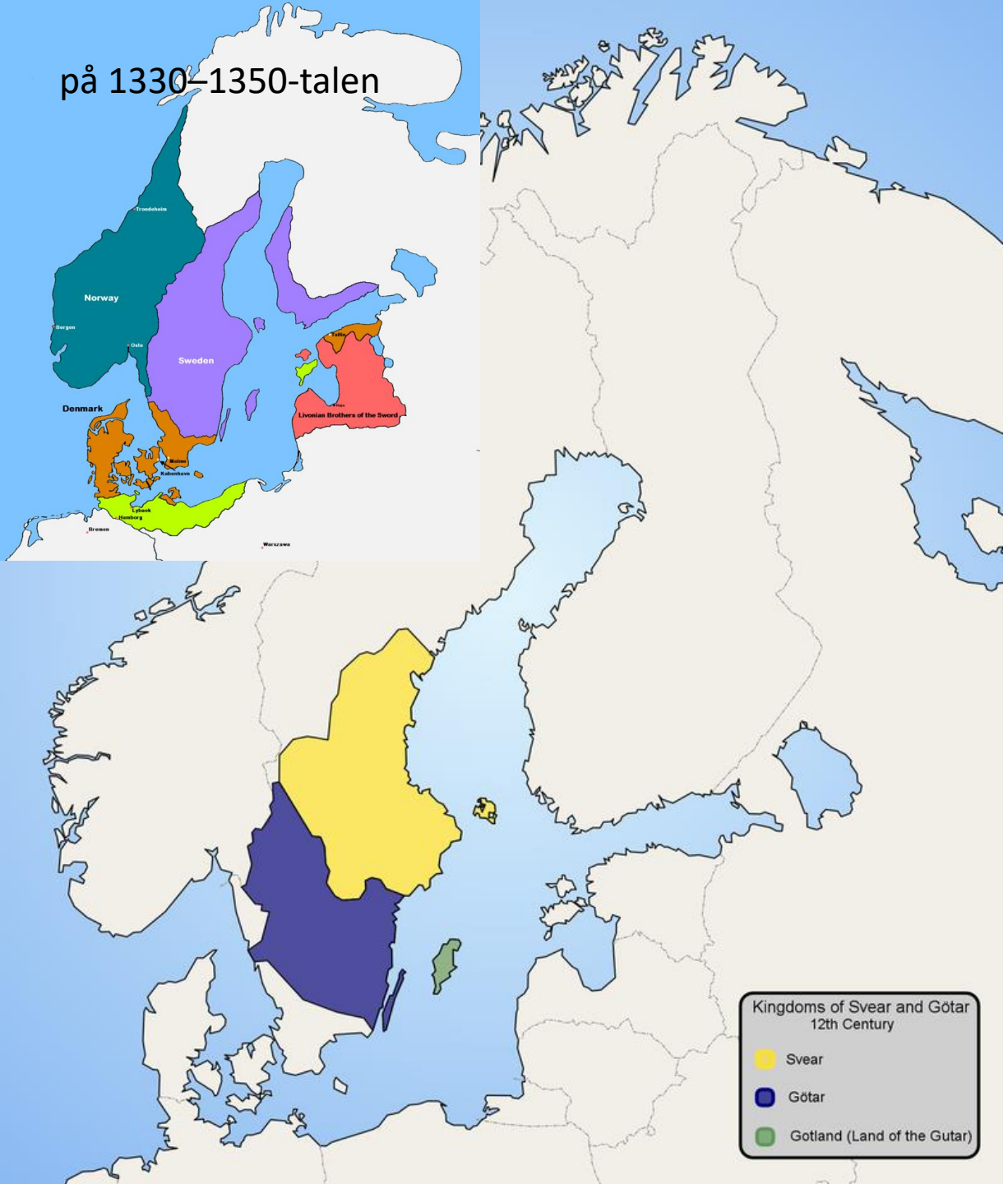

1100 - talet

Under detta århundrade fortsätter korstågen, feodalismen utbyggs med förläningar och kloster byggs i hela det kristna Europa. Stora förändringar sker i samband med korstågen, som medför snabb spridning av handel som i sin tur medför upptäckter och uppfinningar.

Under seklet återerövras stora delar av Al-Andalus, det muslimska Spanien, och det kristna Europa får tillgång till arabiska manuskript om vetenskap, filosofi och religion, bland annat texter ur klassiska grekiska verk, som översätts till latin och vitaliserar den europeiska kulturen.

5 aug 1164 blir Sverige Ett eget Ärkebiskopsdöme

Sverige blir 1164 (5 aug) ett eget ärkebiskopsdöme

1164 – Sverige blir ett eget ärkebiskopsdöme med **säte i Gamla Uppsala**, när landet i kyrkligt hänseende avskiljs från Lunds ärkestift, vilket Norge har gjort redan 1152, då Nidaros ärkestift har upprättats. Vid denna tid pågår en maktkamp inom den katolska kyrkan och det finns flera påvar samtidigt. Därför försöker de knyta så många kyrkoprovinser till sig som möjligt. Den lundensiske ärkebiskopen Eskil stöder påven Alexander III, men har tvingats i landsflykt av den danske kungen Valdemar den store, som stöder motpåven Viktor IV. För att knyta Norden till sig låter Alexander III inrätta det avskilda norska ärkebiskopsdömet 1152 och denna dag alltså även det svenska. I Sankt Stefans katedral i Sens i franska Bourgogne viger Eskil den svenske cisterciensmunken Stefan till svensk ärkebiskop, i Alexander III:s närvaro. Även om Sverige nu alltså blir ett eget ärkebiskopsdöme ska det för all framtid vara underställt ärkebiskopen i Lund, som ska vara dess primas. Denna situation kommer att kvarstå fram till reformationen på 1500-talet och leda till flera kyrkokonflikter i Norden under århundradenas lopp. 1273 flyttas det svenska ärkesätet från Gamla Uppsala till det nuvarande Uppsala.

Kyrkor

Viktiga kyrkliga byggnader

Domkyrkan, gotisk tegelbyggnad från 1435 och Nordens största kyrka dominerar stadsbilden fullständigt.

Helga Trefaldighets kyrka vid domkyrkan är troligen uppförd mot slutet av 1200-talet och nämns första gången 1302.

Dekanhuset, vitt hus vid Domkyrkan. Omnämnt redan 1326.

Uppsala

Entrén

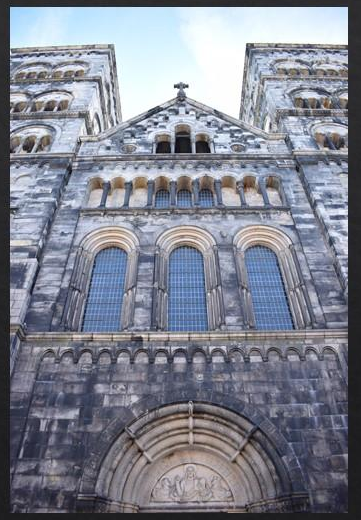

Restaurerades av Düren

Mellan åren 1510 och 1527 restaurerades kyrkan av Adam van Düren. Tillbyggnader som märks från denna tid är bland annat den norra korsflygeln, strävpelare med spännbågar, påbyggnad av tornen och ett brunnskar i kryptan. Adam van Düren (ibland även Adam von Düren), var en tysk skulptör och byggmästare, som verkade i Sverige och Danmark mellan 1487 och 1532. Hans arbeten utfördes i en tung stil.

Gamla Uppsala är ett område i Gamla Uppsala socken, Uppsala kommun i Uppsala län. Där finns bland annat Uppsala högar och Gamla Uppsala kyrka, som har varit både domkyrka och ärkebiskopssäte.

Gamla Uppsala, som i 1500-talets kamerala källor anges som Upplands största by räknat efter mantal, är idag en del av tätorten Uppsala, en stadsdel tillhörande Norra staden.

Nyby och Nyby gård ligger i Gamla Uppsala socken och har historiskt sett tillhört Gamla Uppsala men sedan det byggdes radhus och lägenheter där ses de som ett eget bostadsområde.
Gamla Uppsala var en centralpunkt i den förhistoriska maktstruktur i vad som senare skulle kallas Svealand.

Gamla Uppsala kyrka är en kyrkobyggnad i Gamla Uppsala i Uppsala stift. Den är församlingskyrka i Gamla Uppsala församling och är belägen på en historisk plats med förhistoriska anor.

Modern forskning visar att kyrkan inte föregåtts av något hednatempel. Istället har markradarundersökning visat på två äldre kyrkor. Förekomsten av kanske åtta kristna runstenar visar att trakten var kristnat senast på 1000-talet.[3] Gamla Uppsala blev ett biskopssäte ca 1150, som flyttades dit från Sigtuna och sedermera år 1164 blev Gamla Uppsala ett ärkebiskopssäte.

Omkring 1273 flyttades ärkebiskopssätet officiellt till nuvarande Uppsala, där Uppsala domkyrka hade börjat byggas en tid dessförinnan. Även namnet Uppsala flyttades till det nya ärkesätets plats, som tidigare kallats Östra Aros. Kyrkan, som då var en treskeppig katedral med absidförsedda korsarmar, nedgraderades till sockenkyrka. Under 1400-talet fick kyrkan sitt nuvarande utseende sedan det treskeppiga långhuset och korsarmarna rivits efter ytterligare en eldsvåda.

Kyrka och kristen gravplats dateras till början av 990-talet, samtidigt med stadens förmodade grundande. Fram till 1066 hade Lund starka förbindelser med ärkebiskopssätet i Canterbury.

Lund blev biskopssäte år 1060, när Danmark organiserades i ett tiotal stift, från 1066 underställt ärkebiskopen i Hamburg-Bremen med gränser motsvarande dagens Lunda-stift plus Bornholm, och 1103 ärkebiskopssäte för Norden. Lund blev metropolitsätet för norden.

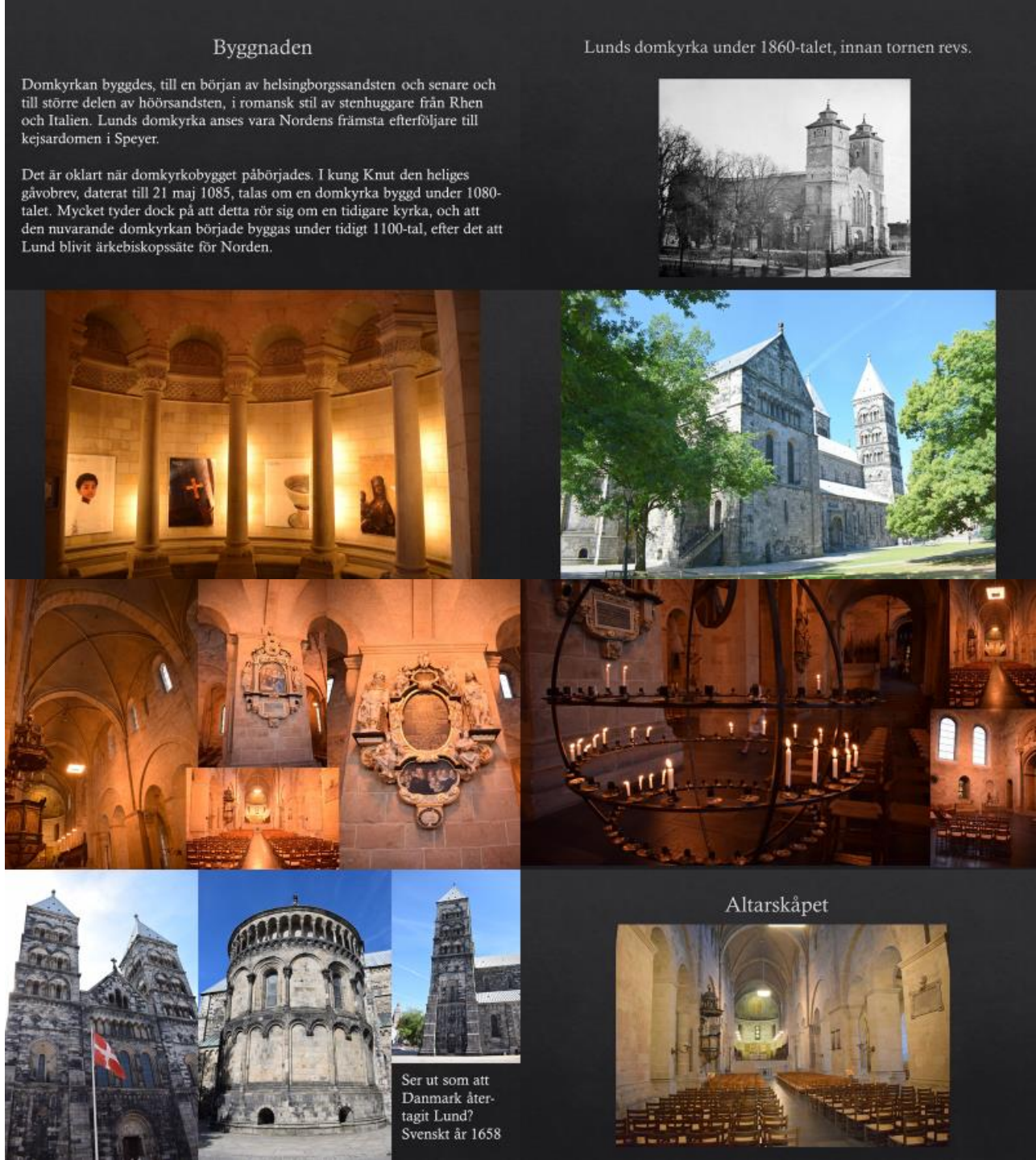

Byggnaden

Domkyrkan byggdes, till en början av helsingborgssandsten och senare och till större delen av höörsandsten, i romansk stil av stenhuggare från Rhen och Italien. Lunds domkyrka anses vara Nordens främsta efterföljare till kejsardomen i Speyer.

Det är oklart när domkyrkobygget påbörjades. I kung Knut den heliges gåvobrev, daterat till 21 maj 1085, talas om en domkyrka byggd under 1080-talet. Mycket tyder dock på att detta rör sig om en tidigare kyrka, och att den nuvarande domkyrkan började byggas under tidigt 1100-tal, efter det att Lund blivit ärkebiskopssäte för Norden.

Lunds domkyrka under 1860-talet, innan tornen revs.

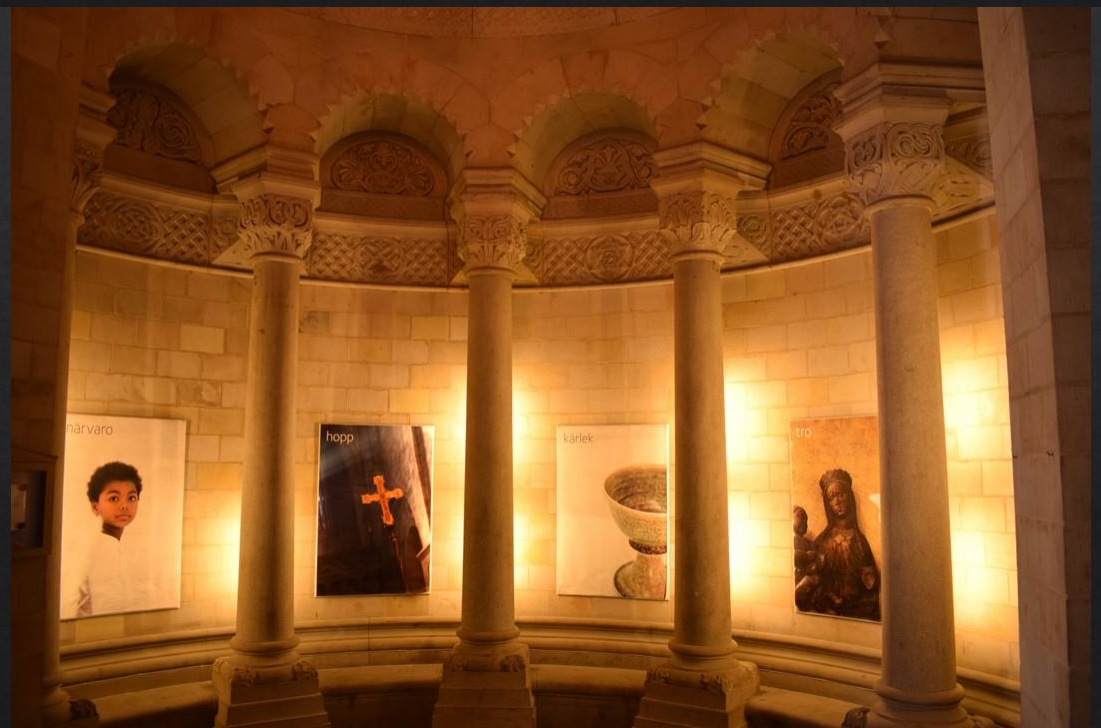

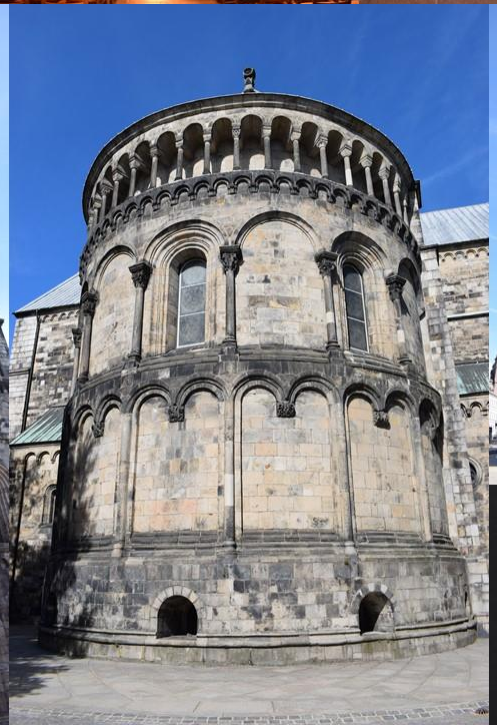

Ser ut som att Danmark åter-tagit Lund?
Svenskt år 1658

Altarskåpet